

načinu čitanja i doživljaja napisanog. Međutim, teško će mu se naći prigovor, barem onaj argumentirani, na ispravnost pozadine iz koje oni proizlaze: intelektualna i vjernička odgovornost pred zlom društva, iz koje proizlazi društveni angažman potaknut i oblikovan porukama i poukama evanđelja. Naime, iz napisanoga je posve i nedvojbeno jasno da je autor na liniji kršćanske etike, one, koju katolička moralna teologija stručno naziva „personalizam alteriornosti političkog posredništva“, koja, uz isticanje veličine i dostojanstva čovjeka te etike ljudskih prava, uključuje i idealnu sliku čovjeka kao etičkog bića. Ta idealna slika čovjeka kao etičkog bića uključuje elemente koji se provlače kroz cijelu knjigu: autentičnost umjesto otuđenja, svijest umjesto manipulacije, razgovor umjesto nesposobnosti komuniciranja i solidarnost nasuprot nehumanog solipsizma.

Zorica Maros

KNJIGA O TRAGANJU ZA DUBLJIM SMISLOM ŽIVOTA

Branislav A. MIKULIĆ, *Srcem do beskrajja. Roman u pričama*. Sarajevo: Dobra knjiga, 2016., 210 str.

Zahvalan sam Tomislavu Dobutoviću, pastoru Baptističke Crkve u Sarajevu, što me pozvao na predstavljanje ove knjige u njego-

voj crkvi 9. lipnja. Iz toga se rodila autorova inicijativa za naš susret 17. lipnja 2016. i prijedlog da kao katolički teolog napišem prikaz njegove knjige koju s pravom naziva romanom. U knjizi je, naime, ispričano dvadesetak zasebnih zgoda koje on zove „pričama“, a sve su povezane s autorovim životom u skladnu cjelinu, u neke vrste autobiografski roman *Srcem do beskrajja*.

Autor je rođen 1951. u Sarajevu, u obitelji uvjerenih komunisti. Roditelji su ga u djetinjstvu i mladosti držali daleko od svakog utjecaja religije i Crkve. U Sarajevu je završio srednju školu te ekonomski fakultet, magistrirao u Beogradu, doktorirao u Sarajevu s temom „Vanjske migracije i razvoj Jugoslavije“ te radio na Ekonomskom institutu u Sarajevu proučavajući masovne migracije jugoslavenskih radnika u inozemstvo, s posebnom pažnjom na socijalnoj i ljudskoj dimenziji. Ujesen 1989. odselio je s obitelji u Nizozemsku na postdoktorski studij, nastavljajući i tamo istraživati socijalni položaj doseljenika i migranata u Europi. Od 2005. do 2012. radio je u Eurofoundu, jednoj od EU institucija u Dublinu. Sada živi s obitelji u Amsterdamu.

Knjiga je niz romansiranih zgoda o autorovu dugom traganju za smislom života, o njegovu putovanju u duhovnost. To je iskreno svjedočanstvo nekoć tvrdokornog ateista, osobe ma-

terijalističkog pogleda na svijet, međunarodno afirmiranog znanstvenika - demografa o tome kako je zakoračio u dotada mu nepoznato, u svijet u kojem se može vjerovati da je sve vidljivo postalo od nevidljivog.

Roman je svojevrsna duhovna autobiografija, zanimljiva isповijedna proza protkana nizom esejističkih i putopisnih elemenata. Na početku knjige autor piše o svojim prvim susretima s biblijskim zgodama i o tome kako ih je tada razumijevao. Tome su posvećene tri „priče“ pod naslovom 'Šest ključnih dana', te prilozi 'Adam i Eva' i 'Pakao'. Čini se da je prvi zdravi nemir u njegovu marksistički usmjerenu pamet i srce, zadovoljno postignutom karijerom, unijelo putovanje u Rim ljeti 1981. s majkom koju je time htio počastiti. Michelangelove slike u Sikstinskoj kapeli usjekle su mu se u maštu i natjerale ga na razmišljanje. Taj doživljaj opisao je u priči naslovljenoj 'Bog' (str. 74-80).

U nastavku prikazuje vlastiti put k vjeri, put od potpunog odbijanja duhovnosti, preko dijaloga do prihvaćanja. Na tom putu uspio je sebi i u sebi pomiriti dotadanje znanstvene spoznaje s novim duhovnim vizijama, a potom krenuti putem cjelovite Istine. U tome su mu, najviše pomogli susreti s ljudima koji su otkrili vjeru u Boga kao odgovor na dublja pitanja o smislu vlastitog života,

koji su već poznavali Isusa, koji su nastojali živjeti po njegovu nauku i savjetima. Te zgode i susrete koji su obilježili njegov put k vjeri autor je smjestio u desetak podnaslova, od kojih neke ('Bog čuda čini, to i ja mogu', 'Mattanja', 'Gospodin Desai', 'Plač za Bocvanom') imaju i širu, univerzalnu poruku. Sve zgode pisane su umjetničkom prozom, s kratkim rečenicama i puno aorista.

Dvije zgode su uistinu autobiografske jer u njima autor dočarava negdašnji svoj profil, prikazuje vrijednosti i htijenja po kojima i za koje je nekoć živio. Zatim kazuje kako se sve to polagano mijenjalo otkrivanjem i prihvaćanjem duhovnosti, spremnošću da prihvati osobnu vjeru. Novi životni uzor našao je u liku, životu i nauku Isusa Nazarećanina. U zgodi 'Putnik bez lične karte' (str. 121-128) iznosi zašto se ne slaže sa svojim sarajevskim rođakom Petrom koji mu je prilikom jednog susreta isticao važnost identiteta u koji nedvojbeno spadaju hrvatsko porijeklo i jezik, te Katolička Crkva i vjera. Naš autor to ne vidi posebno bitnim, radije to smatra nametnutim identitetom, s ponosom ističući da je njegov otac vjerovao u socijalizam. Odmah dodaje da je u kontaktima s ljudima, otvarajući im srce, upoznao njihov pravi identitet te njima otkrivao svoj: „Naučih da je moje srce jedini osobni dokument na osnovu kojega me ljudi

cijeloga prepoznaju i potpuno: ako je zlo, oni će brzo saznati tko sam i klonit će me se, ako je pak toplo, puno ljubavi i razumijevanja, poželjet će biti u mojoj blizini, upoznati me i dijeliti svoje darove s mojim.“ (str. 128).

‘Trinidad’ je jedna od zgoda traženja nove povezanosti u sebi i s drugima. Dok je radio u Valetti na Malti, šećući uvečer, opazio je na vratima jedne crkve oglas za predavanje naslovljeno ‘Trinidad’ (str. 129-134). Mислеći da će predavač govoriti o južnoameričkoj otočkoj državi toga imena, ušao je, ali je predavač izlagao vjeru kršćana u Presveto Trojstvo. Kako tada još nije bio zreo za tu vjeru, izašao je te nastavio pitati samoga sebe koje su njegove tri točke za oslonac u životu, tri životna uzora. U djetinjstvu je to bio Robin Hood, borac s mačem u ruci koji je otimao od bogatih i dijelio siromasima; u mladosti mu je to bio Karl Marx, također borac za socijalna prava ugnjetavanih, opet junak s mačem u ruci. U zrelim godinama je to postao Isus. Za Isusa kaže: „Njega sam odnedavno zavolio, prihvatio kao svog junaka, kao svoj uzor. Odmah i čitavam srcem. On je učio da je ljubav snaga najveća, jača od mača. Kazivao je da se voleći svaki boj izvojuje, svaka bitka dobije. Ona za pravdu, a protiv nejednakosti, ugnjetavanja i drugih zala svih“ (str. 133).

Konačno, tu je i nekolicina

dijaloških tekstova kroz koje autor pojašnjava svoje oduševljenje Isusom, gdje jednostavnim i razumljivim jezikom izlaže čitateljima kako je prihvatio nauk Isusov ne napuštajući pri tom prethodna iskustva i dugodecenijsko oslanjanje na pozitivne znanosti. Ljubav, praštanje, dobrota, blagost, strpljenje, poniznost ... te se vrijednosti ne kose sa znanostu i onim što nije u domeni vjere. Vjera ovim ljudskim vrlinama daje dubok temelj, njeguje ih i pojačava. Ovo nam Mikulić kazuje u zgodama ‘Damir’, ‘Mudrac iz amsterdamske biblioteke’, a još ponajbolje u zgodu ‘Rasema’ (str. 172-184).

Mikulićeve priče slijevaju se jedna u drugu, potičući čitatelja da knjigu nastavi čitati. „Njegova rečenica je jednostavna, lapidarna, nepretenciozna, mudrost i ljepotu nosi tek kao cjelina“, napisao je (str. 203) jedan od prvih recenzentata Mikulićeve knjige. Jeziku kojim piše autor ne daje nikakvo ime. Međutim, knjiga je pisana s puno srbizama iz vremena autorova školovanja, od kojih je ovom recenzentu posebno zasmetao izraz „sopstveni“ iz ružnih uspomena na vojni rok u Beogradu. Srbizmi bi mogli zasmetati i čitateljima što vole književni hrvatski nakon raspada bivše države, bili agnostici ili vjernici. Ako bi autor dao prirediti kroatizirano izdanje ove vrijedne knjige, veći broj čitatelja posezao bi za njegovim isku-

stvom uspješnog traženja Boga.

Knjigu preporučam onima koji su odrasli daleko od ikakve vjerske zajednice, a u zrelim godinama pitaju se, ima li u životu još nešto važno osim fakultetske diplome, sklapanja braka, odgoja vlastite djece i uspješne karijere. Jesmo li ono što radimo i posjedujemo ili smo pozvani na neki trajniji cilj života? Knjigu posebice preporučam svećenicima i pastoralnim djelatnicima kojima se odrasli ponekad obraćaju za prve informacije o vjeri *njihovoj* i vjeri zajednice koju vode. Put koji je autor u knjizi opisao, put od uvjerenog marksista - ateista do predanog poklonika Isusa, može poslužiti za ohrabrenje mnogima koji još uvijek nisu zakoračili na taj put, a preispituju svoj život i smisao svojega postojanja.

Za nas građane Sarajeva i drugih mjesta bivše države, koji smo bili diskriminirani ili progonjeni od strane marksističkih vlastodržaca, bilo bi interesantno da autor u nekoj novoj priči ili novom izdanju ove zbirke pojasni, kako povezuje svoju oduševljenost Marxom i zločine u ime tzv. „naučnog marksizma“.

Mato Zovkić